Från: [redacted]
Skickat: Thu, 26 Sep 2024 10:21:30 +0100
Till: "RLK Funk Registrator" <registrator.rlk@regionstockholm.se>
Cc: [redacted]
Ämne: NV2024-140-1 - Remiss avseende Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RS 2024-0344
Bilagor: RUFS_samrådsförslag_2024_Norrvattens yttrande_20240924.docx, RUFS_samrådsförslag_2024_Norrvattens yttrande_20240924.pdf

Hej,

Bifogar Norrvattens synpunkter på samrådsförslaget om en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen.

Med vänliga hälsningar

[redacted]

Kommunalförbundet Norrvatten
[redacted]
www.norrvatten.se

registrator.rlk@regionstockholm.se
RS 2024-0344

Datum
2024-09-24

Handläggare
[redacted]

Ärendenummer
NV2024-140

Projektnummer

Yttrande angående ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Region Stockholm arbetar med nästa regionala utvecklingsplan som ska ersätta RUFS2050. Inför framställningen av ett kommande granskningsförslag som ska remitteras under 2025 önskar regionen svar på följande frågor:

Styrkor och utmaningar:

- Har ni synpunkter på de styrkor och långsiktiga utmaningar som beskrivs?
- Hanterar samrådsförslaget de utmaningar vi står inför, däribland klimatförändringar och det förändrade omvärldsläget och dess tänkbara konsekvenser? Vad kan utvecklas?

Vision, mål och prioriteringar:

- Visar vision och mål regionens vilja? Fångar prioriteringarna åtgärder som leder till att vi kan hantera de gemensamma utmaningarna och vidareutveckla regionens styrkor?
- Hur kan prioriteringarna utvecklas? Är någon prioritering viktigare än andra och varför? Bör någon prioritering utgå och varför?
- Vilka indikatorer mäter på bästa sätt målen?

Rumslig utveckling och plankarta:

- Saknar ni information eller förhållningssätt gällande den rumsliga utvecklingen?
- Hur ser ni på plankartans utformning och tillhörande förhållningssätt?
- Är utgångspunkterna för bebyggelsestrukturens avgränsningar tydliga?

Gemensamt ansvar för den regionala utvecklingen och former för samverkan:

- Hur ser er organisation på er roll kopplat till den regionala utvecklingen och hur kan er organisation bidra för att vi ska nå planens mål och stärka genomförandet?
- Vilka dialog- och samverkansformer bör vi använda eller utveckla för att kunna agera tillsammans för att nå planens mål och stärka genomförandet?

Norrvatten
Post Box 2093, 169 02 Solna **Telefon** 08-627 37 00 **Telefax** 08-627 53 30 **E-post** info@norrvatten.se **Webbplats** www.norrvatten.se
Besök *Huvudkontor*: Skogsbacken 6, Sundbyberg *Görvälnverket*: Vattenverksvägen 20, Järfälla

Tillgången till säker, uthållig och robust dricksvattenförsörjning till Stockholmsregionen är av avgörande betydelse för länets fortsatta tillväxt och attraktionskraft. Norrvatten, som är ett kommunalförbund, förser 14 kommuner inom norra Storstockholm med dricksvatten. Rollen är att långsiktigt säkra dricksvattenresurserna, distributionen av dricksvatten samt stärka sammanhållningen mellan regionens VA-aktörer.

Eftersom tillgång till dricksvatten är en förutsättning för att Stockholmsregionen ska vara en attraktiv och hållbar storstadsregion att bo, leva och verka i, bör därför dessa frågor ges stor tyngd i remissförslaget. Som upplägget är nu finns inget tydligt fokus på VA-frågorna och särskilt dricksvattenfrågorna, vilket också påpekas i konsekvensbeskrivningen. I tidigare RUFS fanns t.ex. en bilaga som handlade om tekniska försörjningssystem och specifikt VA.

Norrvatten delar dock i stort de synpunkter och åtgärdsförslag som beskrivits i remissen avseende dricksvattenfrågor. Viktiga delar är; skydd av Mälaren, skydd av potentiella och befintliga vattentäkter i ett reservvattensyfte, klimatanpassning av VA-systemen, anpassningar till en ökad befolkning, samarbete mellan olika kommunala VA-aktörer inom regionen m.m.

Sedan RUFS2050 har arbetet med den Regionala vattenförsörjningsplanen både slutförts och aktualiserats. Remissen refererar i mångt och mycket till planen. Norrvatten har varit högst delaktig i framtagandet och anser att det är mycket viktigt att den följs och utgör en grund i den regionala utvecklingsplanen.

Sammanfattningsvis ser Norrvatten ett behov av att samla alla vattenfrågor på ett ställe i planen. Många av åtgärdsförslagen är bra men helhetsgreppet, från vattentäkt ut till konsument, saknas. Norrvatten ser att följande åtgärder gemensamt ska prioriteras för regionens vattenförsörjning:

- Skydda Mälaren och de utpekade vattenförekomsterna med högsta och hög prioritet enligt den Regionala vattenförsörjningsplanen.
- Planera markanvändningen så att dricksvattenförsörjningen inte äventyras.
- Utfärda och utöva tillsyn för efterlevnad av vattenskyddsområden och övriga tillstånd.
- Lyfta behovet av en samsyn kring önskad leveranssäkerhet av dricksvatten inom regionen.
- Stärka den regionala samverkan för att säkerställa reservvattenförsörjningen i regionen.

Norrvatten
Post Box 2093, 169 02 Solna **Telefon** 08-627 37 00 **Telefax** 08-627 53 30 **E-post** info@norrvatten.se **Webbplats** www.norrvatten.se
Besök *Huvudkontor*: Skogsbacken 6, Sundbyberg *Görvälnverket*: Vattenverksvägen 20, Järfälla

Styrkor och utmaningar

Den största utmaningen enligt Norrvatten är att trygga förutsättningarna för dricksvattenförsörjningen i en region med hög befolkningstillväxt och en hög exploateringsgrad. Det kommer oundvikligen leda till ett större behov av att skydda viktiga dricksvattenresurser samt att bygga ut de tekniska försörjningssystemen kopplat till dricksvattenförsörjningen. Vattentäkterna är platsspecifika liksom kommungränserna, medan den regionala utvecklingsplanen behöver se bortom den målkonflikten och se till hela regionens behov.

Vattenverken kring Mälaren levererar dricksvatten till alla kommuner i länet och till ett par kommuner utanför Stockholmsregionen. Det är således av yttersta vikt att Mälaren som råvattentäkt skyddas. Hoten mot dricksvattenförsörjningen är större än vad som framgår av planen och konsekvensbedömningen. Det stämmer att Stockholmsregionen har gått om vatten för att producera dricksvatten. Reningsförmågan i vattenverken med avseende på kemiska ämnen, såsom PFAS och andra kemiska föroreningar, är dock mycket begränsad i dagens vattenverk. Det innebär att regionen är sårbar för störningar i Mälaren.

I de fall inte Mälaren kan nyttjas som dricksvattentäkt måste andra vattenresurser tas i bruk. Idag uppstår relativt snart mycket stora störningar för olika verksamheter och hushåll vid ett sådant avbrott. En stor utmaning är den mycket begränsade reservvattenkapaciteten inom regionen. Därför är det viktigt att de vattentäkter som anges i den Regionala vattenförsörjningsplanen får ett högt skydd i regionens och kommunernas planering. Dessa områden måste säkras tidigt i planeringen av ny bebyggelse. Det är också mycket viktig att dessa vattentäkter får gällande vattenskyddsområden som hindrar framtida exploatering som äventyrar vattenkvaliteten.

Exploateringen leder även till ett behov att värna och skydda viktig infrastruktur för dricksvattendistributionen. I och med en ökande befolkning så kommer det dels att krävas en kapacitetsförstärkning i de befintliga distributionssystemen, dels nya ledningsnät till områden som inte är exploaterade idag. Detta gäller inte bara rör utan även vattentorn och pumpstationer. Det är således mycket viktigt att även här bereda plats för detta tidigt i planprocesserna.

Förutom detta så har hela VA-Sverige ett mycket stort investeringsbehov både i form av reinvesteringar, utökad kapacitet och rening. Enligt Svenskt Vatten motsvarar det årliga investeringsbehovet 23 miljarder fram till år 2040. Stockholmsregionen är inte undantagna från behovet av att förnya befintliga VA-system och detta måste således in i den regional utvecklingsplanen som ett gemensamt behov, se bl.a. VAS-rådets rapport om ”Stockholmsregionens gemensamma investeringsbehov för VA-försörjning” från 2019. Om inte detta hörsammas finns annars en överhängande risk att störningar i dricksvattenförsörjningen blir mer frekventa i framtiden, både i form av rena leveransavbrott och som en ökad risk för vattenburen smitta.

Planen diskuterar begrepp som; civil beredskap, robusthet och resiliens. Dessa är centrala begrepp även inom dricksvattenförsörjningen och som Norrvatten aktivt jobbar med. Dricksvattenförsörjningen är dessutom nödvändig för att överhuvudtaget ha en fungerande

civil beredskap. Det handlar om att ha robusta och säkra försörjningssystem som snabbt kan återhämta sig vid en yttre störning som t.ex. extrema väderförhållanden, höjd beredskap och ytterst krig. Planen diskuterar "lagring och distribution av vattenreserver". Norrvatten tolkar detta som tillgång till reservvatten, en viktig fråga som inte lyfts tillräckligt i utvecklingsplanen.

Idag finns det inte ett övergripande nationellt och regionalt mål för vilken redundans som ska finnas för dricksvattenförsörjningen, eller med andra ord, vilken leveranssäkerhet av dricksvatten ska Stockholmsregionen sträva efter? Som jämförelse kan nämnas Oslo som bygger full redundans för sin dricksvattenförsörjning, ett mångmiljardprojekt. Stockholmsregionen är långt ifrån denna ambitionsnivå. Tvärtom förlitar vi oss på en vattentäkt som används för mycket annat som utgör risker för vattenkvalitén.

Norrvatten strävar efter att utöka sin leveranssäkerhet i de fall Mälaren eller den ordinarie dricksvattenproduktionen är utslagen. För att göra detta måste befintliga yt- och grundvattentäkter som kan utnyttjas som reserver skyddas så långt det är möjligt. Befintliga och presumtiva vattenverk och infiltrationsområden måste säkras och utrymmen för övrig teknisk infrastruktur måste samplaneras med bebyggelseutvecklingen inom regionen.

VA-systemen måste också klimatsäkras inför framtiden. Klimatanpassningarna, är precis som planen säger, en viktig del i den civila beredskapen som ska hantera risker och sårbarheter kopplat till klimatförändringarna. För Norrvattens del kan klimatförändringarna bl.a. innebära utmaningar när det gäller råvattenkvalitet, produktionskapacitet och tillgång till grundvatten. Viktig infrastruktur måste säkras och detta måste in i den regionala planeringen så att en samsyn råder över kommungränserna. I ett längre perspektiv kan även saltvatteninträngning i Mälaren bli ett problem för dricksvattenförsörjningen som måste hanteras.

Vision, mål och prioriteringar

De enskilda tekniska försörjningssystemen påverkar dricksvattenförsörjningen på olika sätt. Påverkansgraden kan vara direkt eller indirekt, men dessa synergieffekter måste belysas i planen och i planeringsunderlaget.

Det är viktigt att avloppshanteringen fungerar som den ska och värnas på samma sätt som dricksvattenförsörjningen. En fungerande avloppshantering där spill- och dagvatten är separerade är en förutsättning för att skydda viktiga råvattenresurser. Frågan har varit aktuell och uppmärksammats under sommaren då mycket regn gjort att avloppssystemen har bräddat och det har avråtts från bad i Mälaren. Bristfälliga dagvattensystem måste förbättras och även ges plats tidigast i planprocesserna på samma sätt som övrig infrastruktur. Förutom vattenskyddsfrågan och en försämring av råvattenkvaliteten skulle det samtidigt bidra till flertalet ekosystemtjänster med stort värde för komfort och trivsel i den urbana miljön.

Energi- och avfallsanläggningar måste på samma sätt som andra tekniska system byggas ut i framtiden för att möta efterfrågan. Planen lyfter viken av samplanering och beaktandet av risken för påverkan på vattenförekomsterna i Stockholmsregionen. Norrvatten vill än en

gång trycka på vikten av att skydda vattenförekomsterna framför behovet av att lokalisera anläggningar vid strategiska viktiga hamnlägen.

Exploatering och utbyggnad, inte bara av de tekniska systemen, innebär också att föroreningar från tidigare verksamheter upptäcks och måste hanteras. Sanering av förorenad mark behöver belysas i planen. Marksaneringar behövs dessutom inte bara vid exploatering utan fordras även för att säkra och förbättra vattenkvaliteten både i Mälaren och i vissa av reservvattentäkterna av högsta och hög prioritet.

Sjöfarten på Mälaren överlag innebär också en olycksrisk som måste belysas. En ökad befolkningstäthet ökar sannolikt risken för oönskade föroreningsutsläpp från sjöfarten till östra Mälaren. Utsläpp av bränslen eller släckvatten som sker nära råvattenintagen kan medföra allvarliga störningar i dricksvattenproduktionen. Dagens förhållningssätt är inte tillfredsställande och händelser som kunnat ge mycket stora samhällsstörningar har inträffat.

Planen säger att de tekniska försörjningssystemen behöver effektiviseras, utvecklas och underhållas. Vidare ska förändringar som medför negativ påverkan på systemets funktion konsekvensbedömas och alternativ utredas. Det är dock viktigt att få med sig de långa tidsperspektiv som gäller vid sådan planering. Från identifierat behov till ny anläggning kan det ta upp till 20 år. Därav vikten av tidig samplanering, skydd av strategisk viktig mark samt robusta och resilienta system.

Rumslig utveckling och plankarta

Plankartan för Stockholms län 2060 visar på bebyggelsestruktur, grönstruktur samt olika transportsystem och teknisk infrastruktur. Norrvatten vill särskilt belysa vikten av den gröna strukturen och den tekniska infrastrukturen.

För dricksvattenförsörjningen skull är det viktigt att de gröna kilarna som inhyser nuvarande och potentiellt framtida dricksvattenanläggningar bevaras och skyddas. Regionens vatten- och grönområden bidrar också med stora ekologiska och sociala mervärden som är viktiga för regionens särart och attraktivitet. Genom att stärka dessa gröna stråk värnas vattendrag och grundvattenförekomster som behövs för att stärka Norrvattens reservvattenförmåga. Ett sätt att lyfta detta skulle kunna vara att benämna dessa viktiga stråk för ”blågröna” kilar istället.

I plankartan saknas det idag flertalet av de viktiga vattenresurser som Norrvatten anser ska skyddas. Den Regionala vattenförsörjningsplanen listar de vattenförekomster som har högsta respektive hög regional prioritet. Dessa bör visas i plankartan och för Norrvattens del är det följande dricksvattenresurser:

- Ekerö, Järfälla m.fl. , Mälaren-Görväln
- Norrtälje, Lohäradsåsen-Finsta-Kilen
- Norrtälje, Lohäradsåsen-Finsta-Norra
- Norrtälje, Lohäradsåsen-Västra Syninge
- Sigtuna, Stockholmsåsen-Norrsunda

- Sollentuna, Stockholmsåsen-Sollentuna,delmagasin Rotebro-Edsberg
- Solna, Stockholmsåsen-Solna
- Upplands Väsby, Stockholmsåsen-Upplands Väsby
- Norrtälje, Lohäradsåsen-Malmby
- Norrtälje, Rööåsen-Bergby
- Sigtuna, Fysingen
- Upplands-Bro, Uppsalaåsen-Lindormsnäs
- Upplands-Bro, Uppsalaåsen-Toresta

Dessa resurser bör också märkas ut i kartan ifall de har ett befintligt eller ett potentiellt vattenskyddsområde. Vidare så saknas viktiga grundvattenverk som Norrvatten använder i sin reservvattenförsörjning. Dessa bör visas i plankartan och för Norrvattens del är det följande reservvattenverk:

- Sigtuna, Ströms Gård-Märsta
- Upplands Väsby, Hammrby
- Sollentuna, Rotsunda
- Solna, Ulriksdal
- Norrtälje, Västra Syninge och Vagndalen
- Norrtälje, Finsta-Kilen

Om alla VA-aktörers viktiga vattenförekomster och vattenverk markeras i plankarta samt de befintliga och potentiellt framtida vattenskyddsområden blir det tydligare vad som måste skyddas och värnas i bebyggelseplaneringen. De allmänna förhållningssätten för att stärka de gröna kilarna som redovisas i planen blir då lättare att upprätthålla.

Gemensamt ansvar för den regionala utvecklingen och former för samverkan

Norrvatten arbetar långsiktigt för att trygga dricksvattenförsörjningen i norra Storstockholm. Det mest prioriterade projektet just nu är att bygga ut den ordinarie dricksvattenförsörjningen med mer kapacitet och utökad reningsförmåga. Detta görs för att klara de kommande årens behov som drivs främst av en ökad befolkning och ett utökat reningsbehov.

Det påstås dock felaktigt i konsekvensbedömningen att ”Regionen har idag god tillgång till dricksvatten.” Det stämmer att tillgången till vatten för produktion av dricksvatten är god, men redan idag är förmågan att leverera dricksvatten under perioder med torrt och varmt väder ansträngd och vattenproducenter har tvingats gå ut med vädjan att minska dricksvattenanvändningen. En förklaring till att det blir ett ansträngt produktionsläge beror på att dricksvatten används för bevattning. Här behöver regionens kommuner och aktörer hjälpas åt att hitta andra lösningar så att annat vatten kan fylla detta behov. VA-huvudmannens åliggande är att ”*tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning*”. Planen anger även att användningen av vatten måste effektiviseras för att minska belastningen, både på vatten- och avloppssystem.

Norrvatten
Post Box 2093, 169 02 Solna **Telefon** 08-627 37 00 **Telefax** 08-627 53 30 **E-post** info@norrvatten.se **Webbplats** www.norrvatten.se
Besök *Huvudkontor*: Skogsbacken 6, Sundbyberg *Görvälnverket*: Vattenverksvägen 20, Järfälla

I Norrvattens område kan förbrukningen av dricksvatten öka med mer än 30 procent varma dagar. Det är inte rimligt, varken ekonomiskt eller tekniskt, att bygga ut dricksvattenproduktionen för att klara en så hög förbrukning några få dagar eller veckor om året. Norrvattens produktionskapacitet behöver byggas ut för att möta befolkningstillväxten men det behövs också åtgärder för att minska maxförbrukningen varma dagar, det vill säga de kraftiga förbrukningstoppar som är vanliga varma dagar i maj och juni. Norrvatten arbetar därför tillsammans med berörda kommuner för en mer hållbar vattenförbrukning.

I ett längre perspektiv jobbar Norrvatten med att säkra viktiga reservvattenresurser, stärka skyddet av Mälaren i form av ett aktivt uppströmsarbete samt att förnya och bygga ut ledningsnät och dricksvattenreservoarer. Tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall pågår även en leveranssäkerhetsanalys för att utröna vilken leveranssäkerhet som regionen har och bör sträva efter.

Norrvatten är även aktiva inom VAS-rådet (Rådet för Vatten- och avloppssamverkan i Stockholms län) som är ett samarbetsforum för strategiska vatten- och avloppsfrågor mellan politiker och tjänstemän i Stockholmsregionen. Ändamålet är att utbyta kunskap och erfarenheter i VA-frågor, initiera olika typer av gemensamma insatser samt att skapa samsyn kring olika strategiska frågor. Arbetet kan t ex innebära att klargöra förutsättningar för gemensamma VA-investeringar i regionen eller via utredningar tydliggöra möjligheter och hinder eller att genomföra samlade informationsinsatser. Exempelvis så initierades arbetet med den Regionala vattenförsörjningsplanen av VAS-rådet.

Avslutningsvis vill Norrvatten trycka på vikten av att få in dricksvattenförsörjningen tidigt i planeringsprocessen. Det finns bra strukturer och bra formuleringar i den regionala utvecklingsplanen, men vattenfrågorna är en grundförutsättning och måste in tidigt i planeringen.

Med vänlig hälsning

[redacted]
[redacted] Norrvatten

Norrvatten
Post Box 2093, 169 02 Solna **Telefon** 08-627 37 00 **Telefax** 08-627 53 30 **E-post** info@norrvatten.se **Webbplats** www.norrvatten.se
Besök *Huvudkontor*: Skogsbacken 6, Sundbyberg *Görvälnverket*: Vattenverksvägen 20, Järfälla